

κὴν ἀλληλογραφίαν ἰταλιστὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπαντήσας τάττω ἐν τοῖς ἀποκρύφοις.

Πρὸς μείζονα δὲ ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Πάπας δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσιν τοῦ ἀναμαρτήτου, ἀλλὰ μόνον τοῦ ἀπταίστου, σὰς πέμπω, πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ καὶ δημοσίευσιν, ἀντίγραφον ὁλοκλήρου τμήματος ἐκ τοῦ 6' τόμου τῆς ἐν ἔτει 1658 ἐν Παρισίοις ἐκδοθείσης «Γάργας τῆς πίστεως τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν διαφέντευσιν τῆς ὀρθοδοξίας.»

Τὸ βιβλίον τοῦτο συνεγράφη μὲν ὑπὸ τινος Ἰησουΐτου λατινιστῇ, ἐν διαλόγοις Μαθητοῦ καὶ Διδασκάλου, μετεφράσθη δὲ ὑπὸ ἐτέρου Ἰησουΐτου ἰταλίζοντος, ὡς ἐξ ἰταλικοῦ κειμένου, εἰς τὴν μακαρονικήν νεοελληνικήν, τὴν ἐν χρήσει παρὰ πολλοῖς τῶν ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς προπαγάνδας ἱεραποστόλων. Σκοπὸς δὲ τοῦ βιβλίου εἶναι ἡ παγίδευσις τῶν ἀπλουστέρων ἀνατολικῶν, δι' ἐντέχνων ἐπιχειρημάτων ἀναδεικνυόντων τὰ προτερήματα τοῦ Παπισμοῦ. Καὶ ἂν εὑρεθῇ ὅτι ἡ δημοσίευσις καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ βιβλίου εὐχαριστεῖ τὴν περιέργειαν τῶν ἀναγνωστῶν, προθύμως σὰς παρέχω συνέχειαν τῆς ἀντιγραφῆς.

Τελευτῶν δὲ, κ. συντάκτα, δὲν ἐπιχειρῶ νὰ δικαιολογήσω τὴν περὶ τὴν φράσιν ἀνωμαλίαν μου, περὶ ἧς ἄλλοτε ἱκανὰ ἔγραψα. Δὲν δικαιολογῶ οὐδὲ τὴν σχολαστικότητος ὅζουσαν μακρηγορίαν μου· «ἡ πολλὴ δὲ λάλουν» εἶπε Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ὅστις ἔζησεν εἰς καιροὺς εὐτυχεῖς, ὑψωθείς καὶ εἰς τὸ ἀνώτατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, καὶ εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων δικαιοτάτα καταχθεῖς· ἐνῶ σήμερον ἂν ἔζη, οὔτε ὡς λαϊκὸς ἤθελεν ἔχει ψῆφον εἰς τὰς ἐκλογάς, οὔτε ὡς ἱερωμένος ἤθελεν ἀξιωθῆ τοῦ ἐλαχίστου βαθμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἤθελε καταδιωχθῆ ὡς βλάσφημος καὶ ἀσεβὴς ὕβριστής, τολμήσας νὰ ἀναβιδάσῃ ἐπὶ τῆς θεατρικῆς σκηνῆς τὸν Σωτῆρα ὡς τινα ὑποκριτὴν μετὰ τῆς Θεοτόκου καὶ ἄλλων ἁγίων προσώπων.

Ι. Π. ΓΚΙΝΑΚΑΣ.

Σ. Σ. Τὴν διατριβὴν ταύτην, δημοσιευθεῖσαν πρότερον ἐν τῇ «Πανδῶ-α», καταχωρίζομεν καὶ

ἡμεῖς προθύμως εἰς τὸν «Ἰλισσόν», πρῶτον ἤδη πλήρῃ λαβόντες παρ' αὐτοῦ τοῦ συγγραψάντος, εὐγενῶς ἡμῖν αὐτὴν παρασχόντος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ἐπιμενείδιον ὕπνον ἐκοιμᾶτο τὸ Στάδιον ὑπὸ τὰ χρώματα ὅσα κατέρριψεν ὁ χρόνος ὁ πάσης καλλονῆς διαφθορεὺς, ὅτε μίαν ἡμέραν ἡ μὲν θερμὴ ξανθοῦ τῆς Γερμανίας τέκνου διάνοια ἀνέπλασεν ὑπὸ τὸν ἀγενῆ τῶν χρωμάτων σωρὸν μεγαλοπρεπὲς καὶ ὠραῖον τοῦ Ἡρώδου τὸ κτίσμα, ἡ δὲ ἀξίνη ἤλθε τῶν ὑποθέσεων αὐτοῦ εὐπειθὲς ἐπίκουρος. Οὐχὶ πρῶτον ἤδη βλέπομεν τῶν Τευτόνων τοὺς ἐκγόνους μετὰ φιλέρωτος σπουδῆς ἐπανάγοντας εἰς τὸ φῶς τὰ ἔργα ὅσα οἱ προπάτορες αὐτῶν Γότθοι ἠρέσκοντο μᾶλλον νὰ καταστρέφωσι. Γερμανὸς ἀνὴρ, ὁ Ludwig Ross, ἀνεῦρε τῷ 1835 τὰ λείψανα τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης καὶ ἀνήγειρεν ἐκ νέου τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο ναΐδριον· Γερμανὸς, ὁ Strack, ἀνεκάλυψε τῷ 1862 ἐπὶ τῆς νοτίας τῆς Ἀκροπόλεως κλιτύος τὸ Διονυσιακὸν θέατρον. Γερμανὸς πάλιν σήμερον, ὁ κ. Ernst Ziller ἀνέσκαψε τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον καὶ ἀνεῦρε τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ διακοσμήσεως. Οὐδόλως σκοποῦμεν διὰ τούτων νὰ ψεξώμεν τοὺς ἐκ τῶν ἡμετέρων περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένους, ὥς τινες οὐχὶ δικαίως ἐποίησαν, ἀλλ' οὐχ ἥττον ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς τὸν Γερμανὸν ἀρχιτέκτονα τὴν μὲν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην ὡς Ἕλληνας, τὰς δὲ εἰλικρινεστάτας εὐχαριστίας ὡς μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ἣν ἠθέλησεν ὁ Σύλλογος νὰ ἐκλέξῃ ἡμᾶς μέλη, διότι μετὰ τῆς μεγίστης εὐγενείας ὠδήγει ἡμᾶς ἐν τῷ Σταδίῳ, πλεονάκεις αὐτὸ ἐπισκεφθέντας, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν ὅσας ἂν πληροφορίας τῷ ἐζητήσαμεν. Ἐνταῦθα δ' ὁ λόγος φέρει ἡμᾶς ν' ἀποδώσωμεν τὸν προσήκοντα ἔπαινον καὶ εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον, ἐκ τοῦ ἰδίου ταμείου χορηγήσαντα τὰ ἐξόδα τῶν

ἀνασκαφῶν, συμποσωθέντα εἰς δραχμὰς ἐνδεκακισχιλίας καὶ τὸν τόπον ἐκεῖ ἀγοράσαντα.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρξαντο κυρίως κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ ἐτελείωσαν μετὰ τοῦ Φεβρουαρίου τελευτώντος. Περιωρίσθησαν δὲ εἰς μόνον τὸ πεδῖον τοῦ δρόμου, ὅπου ἱκανὰ λείψανα ἀνευρέθησαν, ὡς θέλομεν ἶδει. Αἱ δὲ κλίσεις τῶν λόφων δὲν ἀνεσκάφησαν, διότι οὐδεμία ὑπάρχει πιθανότης ὅτι θὰ εὐρεθῶσιν αὐτόθι λείψανα τῶν αὐτὰς κατὰ τὴν ἐπὶ Ἡρώδου ἀνασκευὴν καλυψάντων ἐδωλίων, ἅτινα κατεστράφησαν, καθ' ἃ εἵπομεν ἄνωθι. Μόνον δ' ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς σφενδόνης ἐχαράχθησαν ἀρχομένων τῶν ἀνασκαφῶν δρόμοι, ἵνα δι' αὐτῶν ἀνέρχωνται αἱ φορτηγοὶ ἅμαξαι αἱ τὰ ἐξαγόμενα χώματα ὀπίσθεν τοῦ λόφου ἀπάγουσαι. Τῆς ἐργασίας δὲ ταύτης ἐκτελουμένης ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας Πεντελησίου λίθου κομμάτια μικρὰ πολλὰ, ἀνευρέθησαν δὲ καὶ μάρμαρα τρία ἢ τέσσαρα, τέλος δὲ ἐξεκαλύφθη καὶ πέτρινος θόλος, ὅστις βεβαίως ἐχρησίμευσεν ὥς τι θεμέλιον πρὸς κατασκευὴν τῆς σφενδόνης διὰ προσχώσεως, ὡς ἄνωτέρω πρὸς εἵπομεν. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι θόλοι νὰ κρύπτονται ὑπὸ τὰ χώματα τῆς σφενδόνης.

Περιωρίσθησαν λοιπὸν αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς δύο κυρίως μέρη, εἰς τὸ ἐπίπιδον ἀγωνιστήριον καὶ περὶ τὴν ὑπόγειον δίοδον, περὶ ἧς λέγομεν πρῶτον.

Διὰ τὴν εὐκολίαν τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὴν εὐχερεστέραν τῶν χωμάτων ἀπαγωγὴν ἡ ἔξω τοῦ σπηλαίου καὶ ὑπ' αὐτὸ ὁδὸς ἐσοπεδώθη καταστᾶσα ἅμαξιτή, οὕτως ὥστε νῦν εὐκόλως δύναται τις διαβαίνων ὑπὸ τὴν χθῆς καὶ πρῶν δυσανάβατον καὶ μόλις τοῖς προσαναβατικοῖς αἰγιδίοις προσετὴν ταύτην δίοδον ν' ἀνέλθῃ εἰς τῶν ἐκεῖ λόφων τὰς κορυφάς. Καθαρισθέντος δ' αὐτόθι τοῦ τόπου ἀπὸ τῶν τῷ χρόνῳ συσσωρευθέντων χωμάτων ἀνευρέθησαν τεκμήρια μαρτυροῦντα ὅτι τὸ ὑπόγειον κοίλωμα ἀπετέλει κανονικὴν εἰσόδον φέρουσαν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν βουνῶν εἰς τὸ στάδιον. Καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἐξόδου τοῦ σπηλαίου ἀρχονται ὑψούμενοι ἐκατέρωθεν τοῖχοι κανονικοὶ ἐκ

λίθου Παιραϊκοῦ, οἵτινες πιθανῶς ἐκαλύπτοντο ὑπὸ Πεντελησίου λίθου, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τινος ἐπιτοπίως διασωθέντος τετραγωνικοῦ μαρμάρου (0,97 Γαλλικοῦ μέτρου). Πλὴν τούτων σώζονται αὐτόθι καὶ μέρη τοῦ μαρμαρίνου κρηπιδώματος ἐφ' οὗ ἦσαν ἐπιτεθειμένοι τῶν τοίχων οἱ Πεντελήσιοι λίθοι. Ἡ κρηπίς αὕτη ἔχουσα ὕψος 0,30 δεξιᾷ μὲν τῷ εἰσερχομένῳ σώζεται διήκουσα ἐπὶ μέτρα 2,28, ἀριστερᾷ δὲ ἐπὶ 1,46. Ἀπεκαλύφθησαν δ' αὐτόθι καὶ δύο βαθμίδες ἅπαν τὸ πλάτος τῆς εἰσόδου καταλαμβάνουσαι, συγκείμενον ἐκ μ. 4,85. Ἐν τῇ πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ εἰσιόντι ἄκρῃ τῆς ἀνωτέρας τῶν δύο τούτων βαθμίδων ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου δύο βαθεῖαι ὀρθογώνιοι χαραγαί. Εἰς τί ἄρα αὗται ἐχρησίμευσον; Μὴ ἐν αὐταῖς ἐγογγυλοῦντο σιδηραὶ κιγκλίδες; Εὐρέθησαν δὲ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν εἰς βάθος τεσσάρων περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς τέως ἐπιφανείας, ἔνθα καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἄνωθι μνημονευθέντων ἀνεκαλύφθησαν, ὡς γὰρ σφηνοειδῆ τὸ σχῆμα μάρμαρα, ἅτινα, καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ βραχέα περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Σταδίου κατὰ τὸν παρελθόντα Νοέμβριον πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου ἀνακοινώσας Karl Curtius, ἐχρησίμευσον πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἄνω μερῶν τῶν τοίχων τῆς εἰσόδου, ἔνθα οὗτοι βαθμηδὸν χαμηλότεροι καθίσταντο, μετὰ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐπικλινούς λόφου σειρῶν τῶν ἐδωλίων συγκατερχόμενοι. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς εἰσόδου ταύτης καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῶν δύο βαθμίδων πρὸ πάντων καθιστῶσιν, ὡς καὶ ἄνωθι ἀνεφέραμεν, ἀπίθανον τὴν γνώμην ὅτι διὰ τῆς ὑπογείου ὁπῆς εἰσήγοντο ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων εἰς τὸ πεδῖον τοῦ δρόμου τὰ ἄρματα καὶ θηρία. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν νομίζομεν ὀρθὴν τὴν ἐν τῷ Bulletin de l'école Française d'Athènes (φύλλ. VII σ. 140) γνώμην τοῦ κ. H. Mamet, τὴν καὶ ὑπ' ἄλλων ἐν χρόνοις προγενεστέροις τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν ὑποστηριχθεῖσαν, καθ' ἣν τὸ μὲν σπήλαιον ἐλαξέυθη ἐν τῷ βράχῳ ἵνα διὰ τούτου διαβαίνωσι τὰ θηρία, τὸ δ' ἀπέναντι τῆς εἰσόδου θεωράκιον καὶ ἡ ὄψις τῆς οἰκοδομῆς τῶν τοίχων δεικνύουσιν ὅτι τὰ θηρία ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ ὑπογείου καὶ θέ-

λόντα νά ὀρμήσωσιν εἰς τὸ Στάδιον ἀναχαι-
τίζοντο ἐν τῇ ὀρμῇ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ πρὸ τῆς
εἰσόδου τοίχου καὶ ἠναγκάζοντο πρὶν εὖ-
ρωσι διέξοδον νά διέλθωσι παραλλήλως
ὅλου τοῦ μήκους τοῦ δρόμου ὑπὸ τὰ βλέμ-
ματα τῶν θεατῶν.

Καὶ τοιαῦτα μὲν τινὰ παρήγαγον εἰς φῶς
ἐκ τῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμήσεως
τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου αἱ περὶ τὸ ὑπό-
γειον σπήλαιον ἀνασκαφαί. Ἀνευρεθῆσαν δὲ
αὐτόθι καὶ γλυπτικῆς ἔργα τινὰ οὐχὶ με-
γάλης σπουδαιότητος, ἅτινα ὁμῶς κατὰ
καθῆκον ἀναφέρομεν. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τεμά-
χιον μαρμαρίνης γλαυκῆς, ἴσως ἔδρας κό-
σμημα, καὶ μικρὰ νεανικὴ κεφαλὴ, εἰς τὸν
Διόνυσον πιθανῶς ἀποδοτέα κατὰ τὸν προ-
μνημονευθέντα Κούρτιον, τέχνης μετρίας
καὶ ἐποχῆς ῥωμαϊκῆς. Πλείονος λόγου ἀξία,
καίτοι μὴ ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὸ Στάδιον
καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τελούμενα ἀγωνίσματα,
εἶνε ἡ ἐκεῖ που περὶ τὴν ὑπόγειον δίοδον
ἀνευρεθεῖσα ἐπιγραφή

+ ΑΘΗΝΟΔΩΡΑΝ ΤΗΝ ΑΓΑΘΗΝ ΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗΝ
ΤΗΝ ΘΑΥΜΑΣΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΝ ΦΙΛΕΝΘΕΟΝ
ΠΑΙΔΙΑ ΤΕΚΟΥΣΑΝ ΚΑΙ ΤΡΕΦΟΥΣΑΝ ΝΗΠΙΑ
ΗΓΗ ΛΑΒΟΥΣΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ
ΚΑΤΕΧΕΙ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΔΕΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐπὶ λίθου Πεντελησίου
(ὑψους 0,36, μήκους 0,36) κεχαραγμένη
ἀνήκει προφανῶς εἰς χρόνους κατωτάτους
ὥς ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ σχήματος
τῶν γραμμάτων δύναται τις νά εἰκάσῃ, εἰς
τὴν 5. π. χ. ἑκατονταετηρίδα ἀναγομένη.
Ὡς βλέπει δὲ πᾶς τις ἡ ἐπιγραφή εἶνε νεκρικὴ
οὐδεμίαν ἔχουσα πρὸς τὸ Στάδιον σχέσιν,
τίς οἶδε δὲ πῶς αὐτόθι εὑρεθεῖσα ἢ πόθεν
μετενεχθεῖσα. Σύγκειται δ' ἐκ πέντε στί-
χων, τοῦ πρώτου τῶν ὁποίων προηγείται
σταυρός· ἄνω δὲ τῶν γραμμάτων ὑπάρ-
χουσιν ἀνθέμια, δι' ὀριζοντίου γραμμῆς
ἀπὸ τοῦ ἐπιγράμματος χωριζόμενα. Εἶνε
δὲ τὸ πεντάστιχον τοῦτο ἐπιγράμμα πε-
ποιημένον εἰς τρίμετρα ἰαμβικά· κακοζήλα
καὶ πλήρη ἀναλύσεων τῶν μακρῶν εἰς βρα-
χείας. Τὸ δὲ ὕψος αὐτοῦ εἶνε, ὡς βλέπει τις,
κακοζήλον ὅσον καὶ οἱ στίχοι, οἵτινες ἄλλως
οὐδεμίαν περιέχουσιν ἑκτακτον ἢ καλῶς ἐξ-
ευρημένην ιδέαν ἐν τοῖς πολλοῖς δι' ἐπίγραμ-
μα κατὰ τοὺς τῶν ἀρχαίων κανόνας πέντε

στίχοι· ἀκτὴς καθίσταται καὶ φορτικὴ ἡ
ἐπανάληψις τοῦ ἄρθρου τὴν ἐξάκις τιθεμέ-
νου καὶ πολλάκις ὅλως περιττοῦ ὄντος. Ἡ
δὲ λέξις *φιλένθεος* παρὰ τῷ Ὀρφεῖ μόνῳ
ἀπαντωμένη (Ἵμν. εἰς Πᾶνα X. 5,21.—
Ἀθην. X. 31,11) καὶ τὸν εὐκόλως ἐνθου-
σιαζόμενον σημαίνουσα φανερόν ἐστι οὐδένα
τόπον ἔχει ἐνταῦθα· ἐτέθη δὲ ἴσως τοῦ μέ-
τρου χάριν, τοῦ ποιητοῦ θέλοντος ν' ἀπο-
δώσῃ τῇ Ἀθηνόδωρᾳ τὸ ἐπίθετον *φιλόθεος* ἢ
μᾶλλον *θεοφιλῆς*. Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὴν ἐπι-
γραφὴν ταύτην, περὶ ἧς πολλῶ ὀλιγώτερα
ἠθέλομεν εἶπει, ἂν δὲν ἦτο ἡ μόνη ἐν τῷ
Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς
εὑρεθεῖσα, διότι πλὴν ταύτης μόνον ἐγ-
γράμματα τινὰ τεμάχια λίθων εἶδον τὸ φῶς.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶ τὰ παρὰ τὴν ὑπό-
γειον δίοδον ἀνακαλυφθέντα. Παραλλήλως
δὲ τοῦ λόφου τῆς σφενδόνης εὑρέθη τὸ τοῦς
θεατὰς ἀπὸ τῶν σταδιοδρομούντων ἢ ἄλ-
λως ἀγωνιζομένων ἀποχωρίζον *θωράκιον*,
χθαμαλὸν περίφραγμα ἐκ Πεντελησίου λί-
θου. Τὸ θωράκιον τοῦτο βεβαίως παρήλ-
λασσε τὰς πλευρὰς τῆς τε σφενδόνης καὶ
τῶν δύο ἀπέναντι λόφων, καθ' ὅλον τὸ μῆ-
κος τοῦ Σταδίου διήκον· αἱ ἀνασκαφαί ὁ-
μῶς μόνον μέρος αὐτοῦ, περὶ τὴν σφενδό-
νην κυρίως, ἀπεκάλυψαν, τὸ δὲ λοιπὸν δὲν
ἀνευρέθη, πιθανῶς τῶν μαρμάρων αὐτοῦ ἀ-
φαιρεθέντων καὶ ἀπαχθέντων πρὸς ἄλλην
χρῆσιν. Τὸ σωζόμενον μέρος τοῦ μαρμαρί-
νου τοιχείου, ἀπὸ τοῦ νοτιανατολικοῦ λό-
φου ἀρχόμενον, χωρεῖ, τηροῦν διεύθυνσιν
μνησιδῆ καὶ παραλλάσσον τὴν σφενδόνην,
πρὸς τὴν ἀπέναντι βορειοδυτικὴν πλευρὰν
ἐπὶ μέτρα 14,74 σῶον ὅλως ὄν, ἔπειτα
διακόπτεται ἐπὶ 1,45 ὅθεν ἐξέλιπον τὰ
Πεντελήσια μάρμαρα, σωζομένης μόνης τῆς
ἐκ Πειραϊκοῦ λίθου βάσεως αὐτῶν, καὶ ἔ-
πειτα ἐξακολουθεῖ σῶον ἐπὶ 0,85, ἐπομέ-
νης κατόπιν μόνης τῆς βάσεως ἀνευ μαρ-
μάρων ἐπὶ μῆκος μ. 6,00. Ἐπειτα ὑψοῦται
καὶ πάλιν τὸ θωράκιον, πάντοτε παραλλή-
λως τῆς σφενδόνης βαῖνον καὶ πρὸς τὸν βο-
ρειοδυτικὸν λόφον διευθυνόμενον, ἐπὶ μ. 16,
50, μεθ' ἧς ἔπεται μέτρον 1,00 ὅπου καὶ
πάλιν μόνη ἡ κρηπίς διακρίνεται καὶ ἔτε-
ρον 1,00 ἐφ' οὗ σῶζονται οἱ Πεντελήσιοι
λίθοι. Μέχρι τοῦ σημείου τούτου τὸ θωρά-

κιον ἔνθα σώζεται ἔχει πᾶχος μὲν 0,33, ὕψος δὲ 0,48, τὰ δὲ ἀποτελοῦντα αὐτὸ ἐν τῷ μεταξὺ τῆς βάσεως ταύτης καὶ τοῦ ἄνω ἐπίπεδος αὐτῶν ἐπιφάνεια δὲν εἶνε ὀρθῶς γωνίας καὶ ἡ ἄνω ἐπίπεδος αὐτῶν ἐπιφάνεια δὲν εἶνε ὀρθῶς γωνίας καὶ λεία· τὸ τελευταῖον ἀρκούντως ὁμαλὴ καὶ λεία· τὸ τελευταῖον τοῦτο τεκμηριοῖ ὅτι τὸ ὕψος τοῦ θωρακίου δὲν ἦτο μόνον τηλικούτον ὅσον αὐτόθι φαίνεται, ἀλλ' ἐπὶ τῶν σωζομένων λίθων ἦσαν ἐπιτεθειμένοι καὶ ἄλλοι, ὑψηλότερον αὐτὸ καθιστῶντες. Τοῦτο δ' ἐπιμαρτυρεῖται μὲν καὶ ὑπὸ δύο πλακῶν μαρμαρίνων τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ θωράκιον πᾶχος ἔχουσιν καὶ χαμαὶ πρὸς κατακειμένων, ἄνω δὲ μὴ εἰς γωνίας περατουμένων, τρανώτατα δὲ γίνεται φανερόν ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω σημείου καὶ πέραν μέρει τοῦ θωρακίου. Διότι ἐκεῖθεν γίνεται τοῦτο ὑψηλότερον, συνιστάμενον ἐκ δύο σειρῶν λίθων, ὧν οἱ ὑπερκείμενοι κυρτοῦνται πρὸς τὰ ἄνω εἰς καμπύλην ἐπιφάνειαν ἀντὶ νὰ τελευτῶσιν εἰς γωνίας καὶ ὀρθογώνιον ἐπίπεδον, ἔχον δ' ἐν συνόλῳ ὕψος 1,13. Ἀπὸ δὲ τοῦ σημείου ἔνθα ἀρχεται ἐκ διπλῶν λίθων συνιστάμενον διήκει τὸ θωράκιον ἐπὶ 2,25, μεθ' ἧς ἔπεται κενὸς τόπος 1,00 ἔνθα ἐσώζετο μόνη ἡ κρητὶς καὶ ἔνθα παρενετέθη νῦν στήλη τις κολοβή, αὐτόθι πρὸς εὐρέθειαν καὶ εἰς τὸν ἀρχιτεκτονικὸν διάκοσμον τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου ἀναμφισβότως ἀνήκουσα. Μετὰ τὴν τεθραυσμένην ταύτην στήλην ἐξακολουθεῖ τὸ θωράκιον ἐπὶ 2,70 καὶ κατόπιν ἔπεται ἡ βᾶσις μόνη ἐπὶ 0,95, ἔπειτα δὲ πάλιν σειρά διπλῶν λίθων καταλαμβάνει 0,88. Ἐκείθεν δὲ πάλιν μόνον μία σειρά λίθων τοῦ θωρακίου διεσώθη ἔχουσα ὕψος οἶον καὶ ἀλλαχόθι 0,48 καὶ ἐπεκτεινομένη ἐπὶ 8,50. Μετὰ δὲ τὴν ἑκτασιν τοῦ μονολίθου τούτου μέρους δὲν εὐρέθησαν πλέον λίθοι, ἀλλὰ χωρεῖ μόνον ἔτι ἐπὶ μέτρα τινὰ ἢ ἐκ Πειραϊκοῦ λίθου κρητὶς, ἥτις τέλος καὶ κρύπτεται ὑπὸ τὸ ἐπ' αὐτῆς ἀβαθὲς χώματος στρώμα.

Ὁμοκύκλως δὲ τῷ θωρακίῳ καὶ εἰς ἀπόστασιν πλάτους 2,80 εὐρέθη βᾶσις ἐκ Πειραϊκοῦ λίθου, οὐδαμοῦ φέρουσα ἐπ' αὐτῆς μάρμαρα. Πιθανῶς ἡ βᾶσις αὕτη ἀνείχετο τοὺς λίθους τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν πρώτην σειράν τῶν ἐδωλίων τῶν ἐφαπλουμένων ἐπὶ τῆς κλιτύος τῶν ἐπικλινῶν λόφων, ὡς βλέ-

πομεν τοῦτο ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἡρώδου ἐπὶ Ῥηγίλλῃ. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς βάσεως ταύτης καὶ τοῦ θωρακίου χώρῳ ἀπαντῶνται τοῦ καὶ τοῦ μαρμαρίνοι πλάκες στρωννύουσαι τὸ ἔδαφος καὶ τετράγωνοι ὅπαι ὑφ' ἧς διακρίνεται ὀχετός.

Ἐκτὸς τούτων ἐγκεκολλημένα ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς σφενδόνης εὐρέθησαν ἀνὰ δύο μάρμαρα ὧν μόνον τὸ πᾶχος εἶνε ὀρατὸν, 0,98 ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα κατ' ἀποστάσεις 8,25. Εἶνε δὲ ταῦτα ἀρχαὶ τῶν ἀναβιβασμῶν ἢ κλιμάκων δι' ὧν ἀνέβαινε τὸ πλῆθος εἰς τὰ ἐπὶ τῶν λόφων ἐδωλία, διαιρούμενα διὰ τῶν κλιμάκων τούτων, ὅπως ἐν τοῖς θεάτροις, εἰς κερκίδας ἐχούσας σχῆμα κώνου κολοβοῦ. Εὐρέθησαν δὲ ἐν τῷ λόφῳ τῆς σφενδόνης ἵχνη ἑπτὰ τοιαούτων κλιμάκων, δι' ὧν ὁ λόφος οὕτω διηγεῖτο εἰς ὀκτὼ κερκίδας.

Ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα ἐστήθη, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν, μεταξὺ τῶν λίθων τοῦ θωρακίου κίων τεθραυσμένος, ἀρχομένη, προχωρεῖ καθέτως πρὸς τὴν ἀπέναντι πλευρὰν εἰς ἣν ὁμοῦς δὲν φθάνει, μὴ διασωθεῖσα τελείως, ὑδρορροή ἢ ὀχετὸς διήκων ἐπὶ 15,55, ὁπόθεν κλάδος αὐτοῦ ἀναχωρῶν καὶ ἐπὶ 0,30 μόνον διασωθεὶς λαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀφετηρίας, κατόπιν δὲ χωρεῖ ἔτι πρὸς τὴν νοτιανατολικὴν πλευρὰν ἐπὶ 4,20. Οὕτω δὲ φαίνεται ὅτι ὁ ὀχετὸς οὗτος συνείχετο μετ' ἄλλου κλάδου, διερχομένου μὲν διὰ τοῦ μέσου τοῦ δρόμου, καταλιπόντος δὲ ἵχνη τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ περὶ τὴν ἀφετηρίαν, ἅτινα δύναται τις νὰ ἴδῃ ἀνερχόμενος εἰς τὸ Στάδιον.

Εἰς ἀπόστασιν 19,00 περίπου ἀπὸ τοῦ προμνημονευθέντος ὀχετοῦ τοῦ ἐνοῦντος τοὺς δύο κατέναντι λόφους εὐρέθησαν ἐπὶ μῆκος 2,00 περίπου τετραγωνικοὶ Πεντελῆσιοι λίθοι, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχει τετράγωνον ὀπὴν ἐν τῷ μέσῳ. Τὰ μάρμαρα ταῦτα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τῆς τῆς ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἵπποδρόμοις καλουμένην spina καὶ ἀνιδρύθησαν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ ἐπὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὅτε καὶ ἵππων δρόμοι ἐν αὐτῷ ἐτελοῦντο. Ἦν δὲ ἡ spina χθαμαλὸν τεῖχος, ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος ἐν μέσῳ τῷ ἵπποδρόμῳ, χρησιμεῖον εἰς προσδιορισμὸν τοῦ μήκους τοῦ δρόμου καὶ

περὶ τὸ ὅποιον τὰ ἄρματα ἐπτάκις ἐστρέφοντο. Εἰς ἐκάτερον τῶν δύο ἄκρων τοῦ τοιχείου τούτου, μικρὸν αὐτοῦ ἀπέχουσα, ἔκειτο νύσσα (meta) συνισταμένη ἐκ μαρμαρίνης βάσεως ἐφ' ἧς ὠρθοῦντο τρεῖς κίονες. Ἡ στροφή τῶν ἀρμάτων ἐγένετο μετὰ τὸ τῶν νυσσῶν καὶ τοῦ μέσου τοίχου, τῆς σπίνας, ἣτις ἦν κεκοσμημένη διὰ κιόνων, βωμῶν, ἀγαλμάτων καὶ δι' ἐπτὰ ὑδροδόλων δελφίνων, οὓς εἰσήγαγεν ἐν Ῥώμῃ τὸ πρῶτον ὁ Μάρκος Ἀγρίππας, πιθανῶς κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὰς ἐπὶ τιμῇ τοῦ Ἰππείου Ποσειδῶνος τελουμένας σταδιοδρομίας (Guhl und Koner «Leben der Griechen und Römer 1862» σ. 324). Εἰς τὸ τοίχιον λοιπὸν τοῦτο, τὴν spīnam, ἀνῆκον οἱ εὗρεθέντες πέντε ἢ ἕξ λίθοι, ἐν δὲ ταῖς ὁπαῖς αὐτῶν ἦσαν ἐνταθειμένα ἴσως ἀγαλμάτια, βωμοὶ ἢ στήλαι.

Εὐρέθη τέλος καὶ χθαμαλὸς ἡμικυκλοειδὴς τοίχος ἐκ πετρῶν, οὗτινος τὸ μέσον σημεῖον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ὁχετοῦ περὶ τὰ 35,00 καὶ ὅστις σχηματίζει σχεδὸν κύκλον μετὰ τοῦ μηνοειδοῦς θωρακίου. Ἀλλὰ τὸ τοίχιον τοῦτο εἶνε κτίσμα πολλῶ μεταγενέστερον, ἴσως ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ξένων δυναστῶν ἀνεγερθὲν, ἵνα καταστήσῃ τὸ στάδιον χρήσιμον εἰς τὰ ἵπποτικά αὐτῶν λειτουργίαις, εἰς τὰς τζούστρας καὶ τοὺς τορνεμέδες, ἅτινα ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς περιγράφει (X, 3).

Περὶ τοῦτο τὸ μέρος, τὸ μετὰ τὸ τοῦ ἡμικυκλοειδοῦς πετρίνου τοιχείου καὶ τοῦ θωρακίου, εὐρέθη καὶ δικέφαλός τις Ἑρμῆς. Ἀλλὰ πρὶν ἢ τοῦτον περιγράψωμεν, περατοῦντες οὕτω τὸν περὶ τῶν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ τελευταίων ἀνασκαφῶν λόγον, δὲν νομίζομεν ἄσκοπον, τοῦ λόγου παρεμπιπτόντος, νὰ εἰπωμέν τινα περὶ Ἑρμῶν καὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρήσεως αὐτῶν.

Περὶ τοῦ πόθεν παρήχθησαν οἱ Ἑρμαῖ ὑπάρχει συζήτησις παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις, τῶν μὲν θελόντων ὅτι ἐκ τῶν σωρῶν προήλθον καὶ εἰς μάρτυριον τῆς βυθιαίας προόδου τῆς τέχνης, τῶν δὲ ἀντιλεγόντων ὅτι ἢ ἐπὶ τῶν Ἑρμῶν παριστωμένη κεφαλὴ εἶνε δαίγμα τοῦ ἐναντίου, ἐλέγχουσα τὴν ἡδὴ διαμεμορφωμένην (Πρὸς. Ott. Müller Arch. der Kunst § 67). Διότι τοιοῦτό τι εἶνε

οἱ Ἑρμαῖ, στήλη ὑψηλὴ, τετράγωνος συνήθως (Θουκυδ. ΣΤ' 27.—Παυσ. IV, 33, 4) καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἄκωλος, φέρουσα δ' ἄνω κεφαλὴν. Εἰς τὴν ἀπλὴν ταύτην στήλην προσετίθεντο ἐνίοτε καὶ μέλη τινὰ τοῦ σώματος. Καὶ οὐχὶ μὲν σπάνιον ἦτο τὸ στήθος, ὅπως φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ παρὰ Παυσανίᾳ (IX, 40, 2) ἀγάλματος τῆς Ἀριάδνης, ὅπερ *κάτεισιν ἀντὶ ποδῶν ἐς τετράγωνον σχῆμα*, συνηθέστατος δὲ ὁ φαλλὸς ἐν τῷ μέσῳ τῆς στήλης, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν πλείστων μέχρι τοῦ νῦν σωζομένων Ἑρμῶν, ὧν τινὰς ἀπεθησαύρισε καὶ τὸ ἐν τῷ Βαρυβακείῳ Μουσείῳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Βραχίονας οἱ Ἑρμαῖ δὲν εἶχον ἢ σπανιώτατα καὶ ἐν χρόνοις μεταγενεστέροις· ἀντ' αὐτῶν δ' εἶχον προκρόστους ἀφ' ὧν ἐξηρτῶντο ἀνθέων στέφανοι. Κατεσκευάζοντο δὲ οἱ Ἑρμαῖ οὐχὶ μόνον ἐκ μαρμάρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ χαλκοῦ καὶ ἐκ ξύλου (C. W. Müller ἐν ἄρθρῳ *Hermes* τῆς Allg. Encycl), ὁ δὲ Κικέρων (Epist. ad Att. I, 8) ἀναφέρει Ἑρμᾶς, ὧν ἡ κεφαλὴ ἦν χαλκῇ, ἐπιτεθειμένη ἐπὶ μαρμαρίνου στόλου. Καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὲν εἰσὶ γυμνοί, ἐνίοτε δὲ φέρουσιν ἱμάτιον (Παυσ. VIII, 39, 4—Διογ. Λαέρτ. V, 82).

Ἡ ἐπὶ τῆς τετραγώνου στήλης κεφαλὴ συνήθως ἦν Ἑρμοῦ, διότι ὁ θεὸς οὗτος εἶχε πλείστας ιδιότητας, παριστάμενος ὡς ἔρορος τῶν ὁδῶν (ἐνόδιος), τῶν πυλῶν (προπυλαῖος), τῶν προθύρων (στροφαῖος), τῆς ἀγορᾶς (ἀγοραῖος) καὶ τῶν ἀγώνων (ἀγώνιος, ἐναγώνιος). Διὰ τοῦτο ἀνήγειρον Ἑρμᾶς οἱ Ἕλληνες ἐν ταῖς γωνίαις τῶν ἀγυιῶν, ἐν ταῖς λεωφόροις καὶ ἐν ταῖς τριάδοις. Ἐν Ἀθήναις μνημονεύονται ἐκτὸς τῶν Ἑρμῶν οὔτινες κατὰ Θουκυδίδην (ΣΤ', 27) *μιᾷ νυκτὶ περιεκόπησαν τὰ πρόσωπα ὑπὸ τῶν Ἑρμοκοπιδῶν πολλοὶ ἄλλοι, ἐν οἷς τρικέφαλός τις ὑπὸ τοῦ Ἀρποκρατίωνος (ἐν λ. Ἑρμαῖ) ἀναφερόμενος καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Τελεσαρχίδου γλυφαῖς τετρακέφαλος* (Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. Ω, 333). Γνωστὸν δ' εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος (Ἰππ. 229) λεγόμενον περὶ τοῦ Ἰππάρχου ὅτι ἔστησε κατὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ τε ἄστεος καὶ τῶν ἀγρῶν Ἑρμᾶς, ἐφ' ὧν ἐπέγραψεν ἑμμετρα ἠθικά παραγέλματα. Σπανιώτερον ἐτίθεντο Ἑρμαῖ εἰς ναοὺς (Θουκ. ἐνθ. ἀν.—Σχολ. Ἀριστ. εἰς Πλούτον στ. 1555), ἐπὶ τάφων

(Αἰλ. Ποικ. Ἱστορ. II, 26 — Cic. de Legg. II, 26) καὶ ἐπὶ γεφυρῶν (Ἀμμών. XXXI, 2). Ἡ ἐν Ἀθήναις Ποικίλη Στοὰ ἦν κεκοσμημένη δι' Ἑρμῶν (Σουΐδας ἐν λ. ἑρμῶν). Ἐπ' ἑσθῆς ἐτίθεντο Ἑρμαῖ ἐν ταῖς παλαίστραις καὶ τοῖς γυμνασίοις. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων παραλαβόντες τὴν χρῆσιν ἵστασαν τοὺς Ἑρμᾶς οὐ μόνον ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τριόδοις (vīacūs, trīvīus), ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, ταῖς ἐπαύλεσι καὶ τοῖς τόποις τῶν δημοσίων θεαμάτων.

Τὴν κεφαλὴν ὅμως τοῦ Ἑρμοῦ συνηθέστατα ἀντικαθίστα προτομὴ ἄλλου θεοῦ ὡς τοῦ Ποσειδῶνος (Παυσ. VIII, 35, 6), τοῦ Διὸς (VIII, 48, 4) κτλ. ἢ καὶ ἀνδρὸς σοφοῦ, τυράννου, στρατηγοῦ ἢ ὁπωσδήποτε ἐπιφανοῦς, ὡς τοῦ Ὀμήρου, Περιάνδρου, Θεμιστοκλέους, Σωκράτους (παρὰ Visconti), γυμνασιάρχων (ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας).

Συχνάκις φέρονται τὰ ὀνόματα Ἑρμαθηνᾶ, Ἑρμηρακλῆς, Ἑρμάνουβις, Ἑρμέως κτλ. Ἐδήλουν δ' αἱ λέξεις αὗται κατὰ τινὰς μὲν προτομὰς διπλᾶς, τοῦ Ἑρμοῦ δὴλα δὴ καὶ καὶ τοῦ θεοῦ μεθ' οὗ τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνετίθετο εἰς λέξιν μίαν, κατ' ἄλλους δὲ μίαν μόνην κεφαλὴν τὴν τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος θεοῦ ἵσταμένην ἐπὶ τῆς τετραγώνου στήλης ὡς συμβούλου τοῦ υἱοῦ τῆς Μαίας.

Τέλος ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἀπαντῶνται καὶ Ἑρμαῖ δικέφαλοι ἢ δίγλυφοι (Πρόβλ. A. Rich «Dictionnaire des antiquités Romaines et Grecques» σ. 347) ἔχοντες δύο κεφαλὰς δύο ἀνδρῶν ἢ δύο θεῶν ἢ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, θεοῦ καὶ θεῆς.

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος ἀνάγεται καὶ ὁ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ εὑρεθεὶς. ἔχει δὲ οὗτος ἐν συνόλῳ ὕψος 0,90 καὶ ἡ διατμήσις αὐτοῦ εἶνε ἀρίστη· φέρει δὲ ἀφ' ἑνὸς μὲν προτομὴν ἀνδρὸς μακρὰν ἔχοντος τὴν γενειάδα καὶ βροστρυχώδη τὴν κόμην, ἀφ' ἑτέρου δὲ προτομὴν νέας γυναικὸς, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς ὁποίας κατέρχονται δύο πλόκαμοι, εἰς ἑκατέρωθεν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀπεδόθη μὲν καὶ ἄλλως, ὀρθοτέρᾳ ὅμως φαίνεται ἡ γνώμη καθ' ἣν ἀποδίδεται εἰς τὸν Διόνυσον. Ὁ πωγωνοφόρος θεὸς ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐπὶ

ἄλλων τε Ναξίων νομισμάτων εἰκονιζομένην κεφαλὴν τοῦ Ἰνδικοῦ Βάκχου (Mionnet Descr. des Med. ant.-Suppl. τ. Δ' σ. 396) καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ ἀνεκδότου ἀργυροῦ διδράχμου κοσμοῦντος τὴν συλλογὴν τοῦ ἀξιοτίμου πρεσβευτοῦ τῆς Πύλης κ. Ἰω. Φωτιάδου. Ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν τοῦ ὠραιστάτου τούτου νομίσματος εἰκονίζεται κεφαλὴ Βάκχου γενειῶντος καὶ κισσοφύρου πρὸς δεξιὰ, ἐν δὲ τῷ ὀπίσθεν Ζεὺς ὀρθίος καὶ γυμνός πρὸς τὰ δεξιὰ ἐστραμμένος καὶ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐντεταμένης κρατῶν τὸν ἅετόν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ὑψωμένης κεραυνόν· ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ Διὸς ὑπάρχουσιν αἱ ἐπιγραφαὶ ΝΑΞΙ. . . ΜΗΧΑΝ. . . καὶ ἐν τῷ πεδίῳ μονόγραμμα.

Τὴν δὲ γυναικείαν κεφαλὴν νομίζει ὁ κ. Σ. Κόμνος (Αἰῶνος ἀρ. 2526 45 Ἰανουαρ. 1870) ὡς εἰκόνα Ἀριάδνης, εὐρών αὐτὴν ὁμοιάζουσιν τελείως πρὸς λίθον ἀμέθυστον τῆς συλλογῆς αὐτοῦ, τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῆς ἀμπέλου ἐν Νάξῳ ἀρπαγείσαν νεάνιδα ἀναμφισβητήτως ἀπεικονίζοντα. Ἡ δ' ὑπόθεσις αὕτη τόσῳ πιθανωτέρᾳ φαίνεται ὅσῳ καὶ ἄλλοτε ἀπαντῶνται ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Ἑρμοῦ δύο κεφαλὰι θεῶν ἢ βροτῶν ἔχόντων σχέσιν πρὸς ἀλλήλους.

Ἡ ἐργασία τοῦ Ἑρμοῦ τούτου εἶνε ἀρκούντως ἐντελής, οὐδὲ καταδεικνύει ἔκπτωσιν τῆς τέχνης· ἀλλὰ δὲν πιστεύομεν πάλιν, ἂν καὶ ἀφ' ἡμῶν τῶν νεωτέρων γνώμη πρόσσεσι, ν' ἀνέρχεται εἰς τὸν γ'. π. χ. αἰῶνα ὡς ὁ κ. Κόμνος (ἐνθ. ἀν.) δι' ὀχυρίζεται.

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν Ἑρμῆν τοῦτον καὶ συνόλως τὰ ἐξαγόμενα τῶν ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ κ. Ziller ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ γενομένων ἐσχάτως ἀνασκαφῶν. Δυστυχῶς ὑπὸ τὸ χῶμα τὸ καταρρυέν ἐκεῖ ὑπὸ τῶν αἰώνων δὲν ἀπεκαλύφθη ἔκτακτόν τι· οὐδ' ἐπιγραφή τις ἱστορικᾶς ἀμφιβολίας διασαφηνίζουσα ἀνευρέθη οὐδὲ κομψὸν καὶ χάριεν ἀνάγλυπον ἢ ἀγαλμάτιον σμίλης τεχνήσεως καὶ καθαρῶς Ἑλληνικῆς. Ἄν ἐξαιρέσωμεν τὸν Ἑρμῆν ἔχοντά τινα ἀξίαν, περὶ τῶν λοιπῶν δύναται τις νὰ παρωδήτῃ τὸ τοῦ Σοφοκλέους ἐν Φιλοκτήτῃ.

αὐτόξυλον γ' ἔκπωμα, φλαυρουργοῦ τινος τεχνήματ' ἀνδρός.

Ἀλλὰ καὶ τοιαῦτα ὄντα τὰ κατὰ τὸ Στάδιον, μάρμαρα κοινὰ καὶ ἀλλάξευτα, πέ-
τραι μόλις εἰς τετραγώνους πλάκας δια-
μορφωθείσαι, ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην
ἡμῶν τὸ Στάδιον τοῦ Ἡρώδου καινουργές
ἔτι καὶ πολυθόρυβον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ-
ταν ἐκεῖ πορευώμεθα ἡ φαντασία ἀνακαινί-
ζει καὶ συμπληροῖ τὰ τμήματα τῶν μαρ-
μάρων, καὶ φερόμεθα τότε θεαταὶ ἀγῶνος
εὐγενοῦς καὶ Ἑλληνικοῦ, ὅπου ἄθλον ἦν εἰς
ἀμφορεύς ἐλαίου καὶ δόξα ἐν ὄνομα χارασ-
σόμενον ἐπὶ στήλης λιθίνης.

Τοιοῦτον τὸ πνεῦμα τῶν παλαιῶν Ἑλ-
λῆνων, οἵτινες παρήγαγον ἔργα, ὧν ἡ μνήμη
θέλει ἐπιζῆσει αἰωνία, ἀγῆρως ἄς εἴπω
μᾶλλον, διότι τὸ γῆρας εἶπερ τι καὶ ἄλλο
ἐκεῖνοι ἐφοβοῦντο καὶ διὰ τοῦτο ἐφχντά-
ζοντο εἰς τέτιγα μεταμορφωθέντα τὸν γέ-
ροντα Τιθωνόν. Ἀνέγνων ἐσχάτως ἐν τῇ
Revue des deux Mondes περὶ Σουηδικῆς
τινος παραδόσεως, ἣν συγχωρήσατέ μοι νὰ
παραθέσω ἐνταῦθα, τελευταῖον τὸν περὶ Πα-
ναθηναϊκοῦ Σταδίου λόγον. Ὁ ἅγιος Λαυ-
ρέντιος προσερχόμενος ἐκ Σαξωνίας συναντᾷ
γίγαντά τινα ἐγγὺς τοῦ Lund «Θά σοι
κτίσω ἐκκλησίαν, τῷ λέγει ὁ γίγας, ὑπὸ
τὸν ὅρον νὰ μοι δώσης ὅταν τελείωσω τοὺς
δύο ὀφθαλμούς σου, ἐκτὸς ἂν μαντεύσης τὸ
ὄνομά μου». Ὁ ἅγιος ἀποδέχεται τὴν πρό-
τασιν, ὁ γίγας ἐπιδίδεται εἰς τὸ ἔργον καὶ
μετὰ τινὰς ἡμέρας εἶχεν ἤδη κτίσει εὐθέ-
μελον ἐκκλησίαν. Ὁ ἅγιος ἤρχισεν ἤδη νὰ
ἀνησυχῇ περὶ τῶν ὀμμάτων, ὅτε αἰφνης ἀ-
κούει φωνὴν κραυγάζουσαν «Κοιμοῦ ἡσύ-
χιος, θύγατερ, θὰ λάβῃς τοὺς ὀφθαλμούς
τοῦ ἀγίου, οὗς ὁ πατήρ σου Φίνν σοι ὑπε-
σχέθη». Ὁ ἅγιος τρέχει πρὸς τὸν ναόν καὶ
ἀνακράζει «Καλεῖσαι Φίνν». Βλέπων ὁ γί-
γας ὅτι ἡττήθη καταβαίνει μετὰ μανίας
ὑπὸ τὸν θόλον τῆς ἐκκλησίας θέλων νὰ ἀνα-
τινάξῃ αὐτήν. Ἀλλ' ἴδε· αἰφνης μετεμορ-
φώθη εἰς πέτρινον στυλοβάτην. Ὁμοίαν
μαγικὴν δύναμιν, ἀνακαλοῦσαν τὴν Σουη-
δικὴν ταύτην παράδοσιν, ἔχει καὶ τὸ πνεῦ-
μα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, τοιαύτην ὥστε
καὶ ὁ ψυχρότερος τῶν ἔργων αὐτοῦ παρατη-
ρητῆς καὶ ὁ θερμότερος πολέμιος νικᾷται
ὑπὸ τοῦ κάλλους, καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ
μεγαλείου, ἀλλ' ἀναβλέπων καὶ θεωρῶν

τὸν νικητὴν δὲν αἰσχύνεται οὐδὲ μεμψιμοι-
ρεῖ διὰ τὴν ἡτταν.

Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

ΑΔ. Ι. ΟΛΥΜΠΙΟΣ.

ΣΠ. Π. ΔΑΜΠΡΟΣ Εἰσηγητής.

ΕΝ ΘΥΜΑ ΤΗΣ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

ΕΡΡΙΚΟΥ ΜΥΡΙΕΡΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ζ'.

Ἐρως ἐν γάμῳ.

Εὐτυχὴς πρὸς Ῥαιῦμόνδον.

«Οἶμοι! φίλτατε, ὑπέστην καὶ γὰρ τὴν
κοινὴν τύχην» — ἡπατήθη.

«Τῇ ἐπιούσῃ τοῦ γάμου, ἡ σύζυγος διέ-
ψευσε τὴν μελλόνυμφον.

«Αἱ λευκαὶ χειρίδες ὑπὸ τὰς ὁποίας ἤλ-
πιζον νὰ εὕρω γαμφόνυχας, ἔκρυπτον χεῖ-
ρας, αἵτινες ἤθελον καταισχύνει τὴν ἑλλη-
νικὴν ἀγαματοποιάν.

«Ὁδηγῶν τὴν σύζυγόν μου εἰς τὸ θυσια-
στήριον, ἔχαιρον ἐνδομύχως παρατηρῶν ἀ-
παυγάζοντας διὰ μέσου τοῦ κρηδέμνου αὐ-
τῆς τοὺς ὀφθαλμούς της, λαμπρυνομένους
ὑπὸ διαπύρου τινος ἀκτίνος, ἥτις ἐμελλε
νὰ ἀνάψῃ τὴν συζυγικὴν μου κόλασιν.

«Πικρὰ πλάνη!

«Μόλις ἀπεμάκρυνα τὸ κρηδέμνον ἐ-
κεῖνο, ἀντὶ τοῦ δαίμονος, ὃν προσεδόκων,
εὐρέθην ἀπέναντι ἀγγέλου, καὶ ἀκουσίως
μου ἠναγκάσθην νὰ ταπεινώσω τοὺς ὀ-
φθαλμούς, ἀπέναντι τῆς λάμψεως τῆς χρυ-
σῆς αἴγλης, ἥτις περιέβαλλε τὸ μέτωπόν
της.

«Τὸ εὐεργετικὸν πνεῦμα, ὅπερ αἰείποτε
κατεπτεύει τὰ βήματά μου, με ἠκολούθησε
καὶ ἐνταῦθα· καὶ πρώτην ἤδη φοράν διέ-
ψευσε τὰς ἐλπίδας μου.